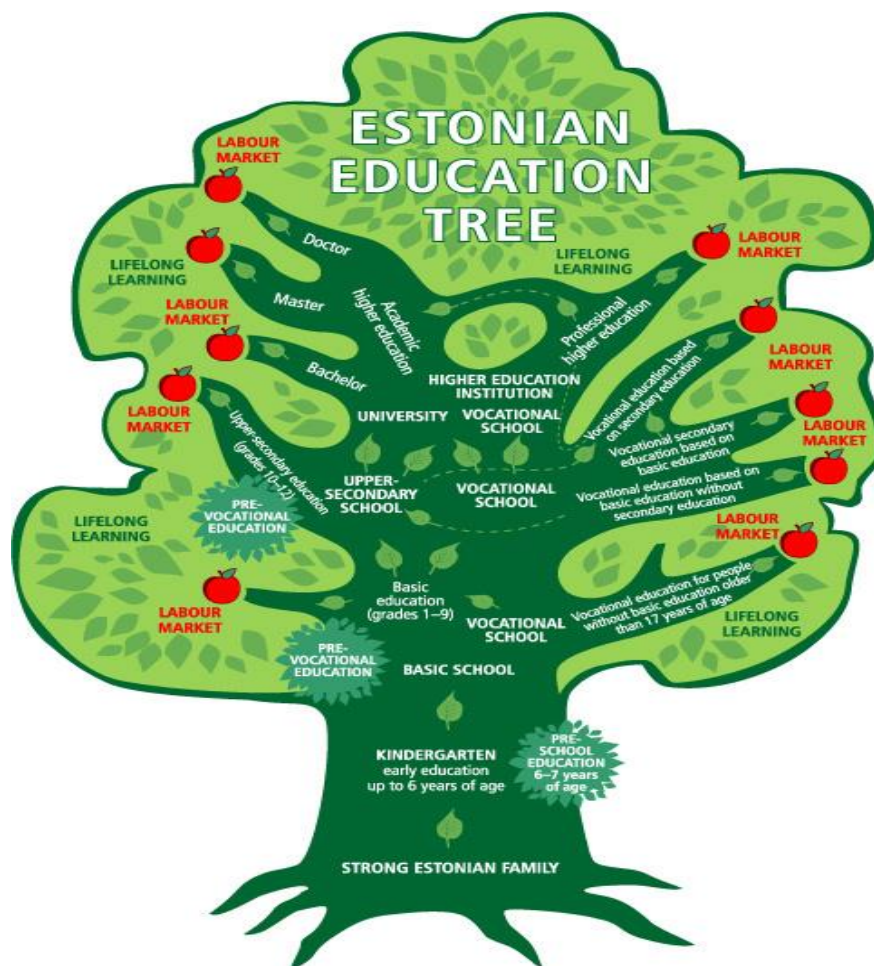

Haridussüsteemi inspekteerimine Eestis

Tartu 2017

Sisukord

1. Üldine iseloomustus	4
1.1. Kokkuvõtte õppeasutuste inspekteerimisest	4
1.2 Haridussüsteemi hindamine	4
2. Haridussüsteem	5
2.1. Struktuur, tabel	5
2.2. Kirjeldus	5
3. Inspektorite ülesanded, kohustused ja roll – üldine kirjeldus	5
3.1. Seaduslik alus, kirjeldus ametlikes dokumentides	5
3.2. Eesmärk	5
3.3. Milliseid organisatsioone ja tegevusi peale koolide inspekteeritakse?	5
4. Koolide täishindamine	5
4.1. Peamised kvaliteedi aspektid, mida inspekteeritakse	6
4.2. Inspekteerimise protsess	6
4.3. Korraldus	6
4.4. Aruandlus kooli kvaliteedi kohta ja selle võimalikud tagajärjed	6
4.5. Mitteriiklike koolide hindamine	7
5. Koolide sisehindamine	7
5.1. Koolide kohustus kvaliteedi tagamisel	7
5.2. Koolide sisehindamine	8
5.3. Läbiviimine	8
5.4. Koolide sisehindamisaruanded ja võimalikud tagajärjed	8
6. Üksikute teemade inspekteerimine	8
6.1. Üldine seisukoht	8
6.2. Näiteid üksikute teemade kohta	8
6.3. Inspekteerimise protsess ja meetodid	8
6.4. Töötajate inspekteerimine	9
6.5. Järelevalve tulemused	9
7. Nõustamine	9
7.1. Valdkonnad ja ülesanded	9
7.2. Tegevus	9
8. Inspektorite teised ülesanded	9
8.1. Õppekava arendus	9
8.2. Andmebaasid	10
8.3. Eksamid	11
8.4. Kaebuste käsitlemine	11

8.5.	Koolide finants- või personalijuhtimine	11
8.6.	Koolitus/tegevuslubade väljastamine.....	11
9.	Riskipõhine hindamine	12
10.	Inspektorite aruanded.....	12
10.1.	Aruandlus kooli tasandil	12
10.2.	Aruandlus Haridus- ja Teadusministeeriumi tasandil.....	12
10.3.	Adressaadid.....	12
10.4.	Salajane või avalik.....	12
11.	Struktuur, positsioon ja töötajad	12
11.1.	Struktuur	12
11.2.	Positsioon	13
11.3.	Töötajad	13
12.	Inspektorite töölevõtmine ja koolitamine	13
12.1.	Üldist.....	13
12.2.	Töölevõtmise tingimused.....	13
12.3.	Koolitus.....	14
12.4.	Täiendusõpe	14
13.	Inspektorite hindamine.....	14
13.1.	Sisemine.....	14
13.2.	Väline	14
13.3.	Tagajärjed	14
14.	Arendustegevused, väljavaated	14
15.	Informatsioon: veebileht, kontakt, lingid.....	15
16.	Viited.....	15

1. Üldine iseloomustus

1.1. Kokkuvõtte õppeasutuste inspekteerimisest

Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt on haridus riigi järelevalve all. Järelevalvet viiakse läbi nii munitsipaal-, era- kui ka riigikoolides.

Järelevalvet õppeasutuste ja nende pidajate tegevuse õiguspärasuse üle korraldab Haridus- ja Teadusministeerium. Esitatud avalduste ja kaebuste lahendamise puhul kontrollitakse esmalt dokumente, seejuures on õppeasutusest või pidajalt võimalik küsida ka selgitusi. Peale selgitustega tutvumist tehakse otsus, kas järelevalve läbiviimine on otstarbekas.

Haridus- ja Teadusministeerium lahendab õppe- ja kasvatustegevuse õiguspärasusega seotud pöördumisi. Eesmärk on tagada hariduse kättesaadavus ja võrdsetel alustel juurdepääsetavus, õppe ja kasvatuse korraldamine ning selle kvaliteet ja tulemuslikkus.

Teenistusliku järelevalve valdkonda (eelkõige juhtimine ja majandustegevus) kuuluvate juhtumite puhul edastatakse ettepanek järelevalve läbiviimiseks õppeasutuse pidajale. Teenistuslikus järelevalves kontrollitakse õppeasutuse juhtimise ja tegevuse seaduslikkust ning otstarbekust.

Teenistuslikku järelevalvet teostab kohalikes omavalitsustes valla- või linnavalitsus. Riigiõppeasutustes viib teenistuslikku järelevalvet läbi Haridus- ja Teadusministeerium.

Toimub üleminek riskipõhisele hindamisele.

1.2 Haridussüsteemi hindamine

Eestis ei ole iseseisvat inspektuuri. Järelevalvet viivad läbi Haridus- ja Teadusministeeriumi ametnikud. Järelevalve läbiviimisel kontrollitakse õppe- ja kasvatustegevust.

Teenistuslikku järelevalvet õppeasutuse tegevuse üle viib läbi õppeasutuse pidaja. Pidaja kontrollib eelkõige juhtimist ja majandustegevust. Õppeasutuse pidajal on õigus kontrollida õppeasutuse tegevust kõigis valdkondades.

Igale haridustasemele (alus-, põhi-, kesk- ja kõrgharidus) kehtestab riik nõuded, mida nimetatakse riigi haridusstandardiks. Riigi haridusstandardid esitatakse riiklikes õppekavades, kus määratletakse vastava taseme õppe üldised eesmärgid, kohustuslik sisu, õppetööks ettenähtud ajakulu ning kohustuslikud teadmised, oskused ja vilumused.

Koolikohustus algab, kui laps saab 7aastaseks. Enne kooli astumist on lapsel võimalik käia koolieelses lasteasutuses. Koolieelne lasteasutus on haridusasutus. Õppe- ja kasvatustöö on korraldatud riikliku õppekava alusel. Koolieelses lasteasutuses omandab laps alushariduse, mis loob vajalikud eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis.

Põhiharidus on kohustuslik. Põhiharidus omandatakse põhikoolis või gümnaasiumis, mille juures on põhikooliklassid. Põhikoolis on 1.–9. klass.

Põhihariduse omandamine toimub riikliku õppekava alusel. Põhikooli lõpetamise tingimus on õppekava läbimine ja põhikooli lõpueksamite sooritamine.

2. Haridussüsteem

2.1. Struktuur, tabel

Vaata lk 16.

2.2. Kirjeldus

Koolikohustus

Õppimine on kooliealistel lastel õigusaktides kehtestatud ulatuses kohustuslik. Eestis on koolikohustuslik laps, kes jooksva aasta 1. oktoobriks saab 7-aastaseks.

Koolikohustus kestab põhihariduse omandamiseni (9. klassi lõpetamiseni) või 17aastaseks saamiseni. Kool on kohustatud tagama õppimisvõimalused igale kooli teeninduspiirkonnas elavale koolikohustuslikule lapsele, väljaspool teeninduspiirkonda elava lapse võib kool vastu võtta siis, kui on vabu kohti.

Riigi tasandil saadakse koolikohustuse täitmisest ülevaade statistiliste andmete alusel, alates 2004. aastast käivitus üleriigiline õppurite register, mis peab tagama täpsed ja jooksvad isikupõhised andmed. Alates 2005 on õppurite nimekiri Eesti Hariduse Infosüsteemi osa.

3. Inspektorite ülesanded, kohustused ja roll – üldine kirjeldus

3.1. Seaduslik alus, kirjeldus ametlikes dokumentides

Tasemehariduses reguleerivad järelevalve korraldust ja läbiviimist koolieelse lasteasutuse seadus, põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, kutseõppeasutuse seadus, erakooliseadus, ülikooliseadus ja rakenduskõrgkooli seadus.

Riigiõppeasutuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse tagamiseks korraldatakse teenistuslikku järelevalvet Vabariigi Valitsuse seadusest tulenevalt.

Munitsipaalõppeasutuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse tagamiseks korraldatakse teenistuslikku järelevalvet kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest tulenevalt.

3.2. Eesmärk

Järelevalve põhieesmärk on tagada põhi- ja üldkeskhariduse kättesaadavus ja neile võrdsetel alustel juurdepääsetavus, õppe ja kasvatuse korraldamine ning selle kvaliteet ja tulemuslikkus.

3.3. Milliseid organisatsioone ja tegevusi peale koolide inspekteeritakse?

Järelevalvet viiakse läbi nii era-, munitsipaal- kui ka riigikoolides. Inspekteeritakse koolieelseid lasteasutusi, üldhariduskoole, kutseõppeasutusi, kõrgkoole, huvikoole ja täiskasvanute koolitusasutusi.

4. Koolide täishindamine

Üldine kirjeldus

Eestis ei ole iseseisvat inspektuuri ja ei toimu õppeasutuste kompleksset, terviklikku täishindamist. Ministeerium viib järelevalvet läbi üksikküsimustes, näiteks kui õppeasutus on taotlenud koolitus/tegevusloa või probleemide (kaebuste) puhul. Samas on võimalik vajaduse korral kontrollida õppeasutuste tegevust ka kindlas valdkonnas (temaatiline järelevalve).

4.1. Peamised kvaliteedi aspektid, mida inspekteeritakse

Järelevalve läbiviimisel kontrollitakse ainult õppe- ja kasvatustegevust. Kontrollitakse õigusaktide täitmist ja õigusaktide rakendumist.

4.2. Inspekteerimise protsess

Inspekteerimine kestab tavaliselt 3-4 tööpäeva. Haridus- ja Teadusministeerium planeerib ja kavandab inspekteerimist ning analüüsib selle tulemusi.

Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt läbiviidav järelevalve

Haridus- ja Teadusministeerium viib järelevalvet õppeasutustes läbi juhul, kui õppeasutuse tegevuses on täheldatud probleeme. Kui õppeasutus saab uue tegevus- või koolitusloa, viiakse koolis läbi järelevalve. Kontrollitakse, kas õppeasutuse reaalne tegevus on kooskõlas koolitusloa taotlemisel esitatud dokumentidega. Vajaduse korral kontrollitakse õppeasutuste tegevust ka kindlas valdkonnas (temaatiline järelevalve).

4.3. Korraldus

Järelevalvet läbiviiv meeskond koosneb tavaliselt 1-2 ametnikust. Järelevalveametnik võib kaasata ka eksperte.

Järelevalve läbiviimisele eelneb planeerimise etapp, mille jooksul määratletakse järelevalve eesmärk ja ulatus, moodustatakse meeskond, kogutakse andmeid ja analüüsitakse olemasolevaid andmeid, koostatakse ajakava, valmistatakse ette ministri käskkiri, teavitatakse õppeasutusi eelseisvast järelevalvest.

Järelevalve läbiviimine põhineb hinnangu andmiseks vajaliku tõendusmaterjali kogumisel, sest kõik järeldused, soovitused ning hinnangud peavad põhinema dokumentidel. Õppeasutuses kogutud dokumentidest tehakse kohapeal koopiad, allkirjastatakse õppeasutuse juhi või sekretäri poolt.

Järelevalve läbiviija ülesanne on koguda sobiv ja piisav tõendusmaterjal, millele tuginedes on võimalik teha põhjendatud järeldused.

4.4. Aruandlus kooli kvaliteedi kohta ja selle võimalikud tagajärjed

Järelevalve tulemused vormistatakse õiendina, mis peab olema võimalikult konkreetne.

Õiendi projekt saadetakse õppeasutusse, et õppeasutust teavitada järelevalve tulemustest ja saada õppeasutusest tagasiside. Õppeasutuse juhile antakse õiendi projektiga tutvumiseks ning omapoolsete selgituste koostamiseks aega mitte vähem kui kolm tööpäeva. Õppeasutusel palutakse vastata õiendi projektile etteantud tähtajaks kirjalikult. Põhjendatud parandused viiakse õiendisse sisse.

Ettekirjutuste puhul määratakse õppeasutusele tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Õiend allkirjastatakse kõigi järelevalve läbiviimisel osalenud ametnike poolt. Allkiri kinnitab järelevalve läbiviijate vastutust õiendis sisalduva materjali õigsuse ja objektiivsuse eest.

Õiend edastatakse õppeasutusele, mille tegevust kontrolliti, õppeasutuse pidajale, järelevalvet teostanud ametnikele ning vajadusel muudele institutsioonidele. Järelevalve õiend on avalik dokument.

Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt läbi viidud õiendid on avalikustatud ministeeriumi veebilehel (www.hm.ee).

Järelevalve õiend võib sisaldada soovituslikke ettepanekuid või täitmiseks kohustuslikke ettekirjutusi õppeasutuse juhile või pidajale. Ettekirjutuste mittetäitmise korral on võimalik rakendada sunniraha kuni 640 eurot või tunnistada õppeasutuse koolitus- või tegevusluba kehtetuks.

4.5. Mitteriiklike koolide hindamine

Järelevalve toimub ühtsetel alustel riigi-, munitsipaal- ja eraõppeasutustes.

Haridus- ja Teadusministeerium väljastab eraõppeasutustele esmakordsel taotlemisel tähtajalise tegevusloa, milleks peab õppeasutus esitama järgmised dokumendid: erakooli põhikiri; õppekava; arengukava; õppeasutuse pidaja kinnitus kvalifikatsiooninõuetele vastavate pedagoogide olemasolu kohta; andmed erakooli tegevuseks vajalike õpperuumide (-hoonete), sisustuse ja muu vara olemasolu kohta; kõrgharidustaseme õppe läbiviimiseks andmed õppe- ja teadustegevuseks vajaliku õppemateriaalse baasi olemasolu kohta. Peale tegevusloa väljastamist viiakse koolis läbi järelevalve.

Koolide pidajad

Erakooli pidajaks võib olla osühing, mittetulundusühing või sihtasutus. Munitsipaalkooli pidajaks on kohalik omavalitsus.

Riigikoolide pidajaks on Haridus- ja Teadusministeerium.

5. Koolide sisehindamine

5.1. Koolide kohustus kvaliteedi tagamisel

Haridus- ja Teadusministeerium kehtestas 2006. aastast koolieelses lasteasutuses, üldhariduskoolis ja kutseõppeasutuses sisehindamise kohustuse.

Sisehindamise eesmärk on tagada laste/õpilaste arengut toetavad tingimused ja õppeasutuse järjepidev areng, selgitades välja õppeasutuse tegevuse tugevused ning parendusvaldkonnad, millest lähtuvalt koostatakse arengukava tegevuskava. Sisehindamisel analüüsitakse õppe- ja kasvatustegevust ja juhtimist ning hinnatakse nende tulemuslikkust. Sisehindamine on seotud õppeasutuse arengukavaga. Kõigepealt analüüsitakse oma tegevust, seejärel koostatakse arengukava.

Sisehindamiskriteeriumid (eestvedamine ja juhtimine, personalijuhtimine, koostöö huvigruppidega, ressursside juhtimine, õppe- ja kasvatusprotsess; lapsega/õpilasega, personaliga, huvigruppidega seotud tulemused ning õppeasutuse näitajad) on õppeasutustele soovituslikud.

Meetodid sisehindamise läbiviimiseks valivad õppeasutused ise.

Koolieelsed lasteasutused saavad endale nõunikku taotleda Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu. Sel juhul on olemas ka ministeeriumi finantseerimine.

5.2. Koolide sisehindamine

Sisehindamine on kohustuslik koolieelsetes lasteasutustes, üldhariduskoolides ja kutseõppeasutustes. Inspekteerimisel võib kontrollida sisehindamise läbiviimist ja kasutada sisehindamise tulemusi, kui need on seotud järelevalve eesmärgiga.

5.3. Läbiviimine

Sisehindamise läbiviimise eest vastutab õppeasutuse juhtkond. Sisehindamisel osaleb kogu kooli meeskond. Sisehindamise aruanne arutatakse läbi kooli õppenõukogus, kooskõlastatakse hoolekogu ja pidajaga. Kooli sisehindamise korra kehtestab direktor.

5.4. Koolide sisehindamisaruanded ja võimalikud tagajärjed

Õppeasutused koostavad sisehindamise aruande vähemalt üks kord kolme aasta või arengukava perioodi jooksul. Sisehindamise aruandes tuuakse välja õppeasutuse tugevused ja parendamist vajavad valdkonnad, tulemusi kasutatakse õppeasutustes oma arengu planeerimisel.

Eesti Hariduse Infosüsteemi esitavad kõik õppeasutused andmed sisehindamisaruande ja nõuniku tagasisidearuande koostamise aja kohta. Seega saab ministeerium ülevaate, kas õppeasutuses on sisehindamist läbi viidud ja kas teda on nõustatud.

Sisehindamise tulemused on avalikud, kuid neid ei pea avalikustama õppeasutuse veebilehel.

6. Üksikute teemade inspekteerimine

6.1. Üldine seisukoht

Õppeasutuste tegevuse seaduslikkusele ning tulemuslikkusele antakse hinnang järelevalve kaudu.

Õpitulemuste välishindamine hõlmab I ja II kooliastmete tasemetöid, põhikooli lõpueksameid, riigieksameid, läbiviimist korraldab SA Innove.

6.2. Näiteid üksikute teemade kohta

Järelevalvet võib viia läbi erinevatel teemadel, nt alusharidus: lapse arengu toetamine (erivajadustega laste õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine; õpetajate töö korraldus; lapse turvaline kasvukeskkond) ja andmete õigsus Eesti Hariduse Infosüsteemis; üldharidus: õpilase arengu toetamine (hariduslike erivajadustega õpilaste õppe korraldamine; turvalisuse tagamine) ja andmete õigsus Eesti Hariduse Infosüsteemis.

6.3. Inspekteerimise protsess ja meetodid

Järelevalve läbiviimisel kasutatakse järgmisi meetodeid:

- 1) statistilise ja finantsaruandluse, õpitulemuste ning muu kogutud informatsiooni analüüsimine, sh Eesti Hariduse Infosüsteemis kajastuvate andmete analüüsimine ja kontrollimine;

- 2) õppeasutuse dokumentatsiooniga tutvumine ja selle sisu analüüsimine;
- 3) vestlused õppeasutuse töötajate, hoolekogu (nõukogu) liikmete, lastevanemate, õpilaste (laste) ning õppeasutuse pidaja, riigi- ja eraõppeasutuste puhul õppeasutuse asukohajärgse omavalitsuse esindajaga;
- 4) tutvumine õppeasutuse õpi- ja kasvukeskkonnaga, sh õppe- ja kasvatustegevustega ning selle analüüsimine.

6.4. Töötajate inspekteerimine

Eestis üldjuhul ei inspekteerita õppetunde ja üksikõpetajate tegevust. Õppetunde vaadeldakse üldjuhul ainult siis, kui on kaebusi õpetaja või õpetamise kohta. Inspekteerimisel vesteldakse õppeasutuse juhtkonnaga, vajadusel õpetajate, hoolekogu, pidajaga.

6.5. Järelevalve tulemused

Järelevalve läbiviimisel saadakse ülevaade õppeasutuste tulemuslikkusest ja hariduspoliitika jõustumisest. Igal õppeaastal koostatakse järelevalve tulemustest kokkuvõtte riigi tasandil. Saadud informatsiooni kasutatakse õppeasutuste parema kogemuse levitamiseks; õppeasutuste juhtide ja pedagoogide koolitamiseks; vajalike muudatuste tegemiseks õigusaktides ja hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks.

7. Nõustamine

7.1. Valdkonnad ja ülesanded

Ministeeriumi välishindamisosakonna põhiülesanne on juhtida haridusasutuste kvaliteedisüsteemi väljaarendamist ja hindamist, sealhulgas järelevalve ja selle tulemuste analüüsi juhtimist ministeeriumi valitsemisalas ning ministri, kantsleri, asekanclerite, nõunike ja osakondade nõustamine nimetatud valdkonnas.

7.2. Tegevus

Ministeeriumi välishindamisosakond korraldab haridusasutuste koolituslubade ja noortelaagrite tegevuslubade väljaandmist; koordineerib üldharidussüsteemis õpitulemuste välishindamist; korraldab järelevalvet haridus- ja noorsootöösasutuste õppe- ja kasvatustegevuse üle; teenindab ministrit teenistusliku järelevalve korraldamisel; koordineerib hariduse kvaliteedi alaseid rahvusvahelisi uuringuid; korraldab välishindamistulemuste üldistamist ja avalikustamist.

Ministeeriumi välishindamisosakond arendab hariduse ja noorsootöö välishindamissüsteemi; planeerib ja koordineerib kvaliteedi kindlustamist toetavaid tegevusi; korraldab välishindamisalaste õigusaktide väljatöötamist; nõustab hariduse ja noorsootöö valdkonna spetsialiste oma tegevusvaldkonnas; nõustab õppeasutuste järelevalveametnikke ning koordineerib nendevahelist koostööd; koordineerib välishindamisalast koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega.

8. Inspektorite teised ülesanded

8.1. Õppekava arendus

Õppekava arendus ei ole ministeeriumi välishindamisosakonna ülesanne.

8.2. Andmebaasid

2004. a asutati riiklik register Eesti Hariduse Infosüsteem, et koguda teavet haridussüsteemi korraldamiseks ja sihipäraseks juhtimiseks.

Eesti Hariduse Infosüsteem koosneb viiest alamregistrist, vt

<http://www.ehis.ee>:

- 1) haridust tõendavate dokumentide alamregister;
- 2) pedagoogide alamregister;
- 3) õpilaste, üliõpilaste ja arst-residentide alamregister;
- 4) õppeasutuste alamregister;
- 5) õppekavade ja koolituslubade alamregister

Eesti Hariduse Infosüsteemi (<http://www.ehis.ee>) kaudu on loodud kõigile soovijaile võimalus õppeasutuse tegevusnäitajatega tutvumiseks. Iga õppeasutuse kohta on avalikult kättesaadavad andmed, mis on kehtestatud ministri määrusega.

Näiteks üldhariduskoolide kohta on kättesaadavad järgmised andmed: kui palju on koolis erivajadustega lapsi ja kas neid toetatakse; kui palju õpilasi kordab klassikursust; põhikooli lõpueksamite ja gümnaasiumi riigieksamite tulemused; pedagoogide keskmine täiendkoolituse maht (tundides); õpetajate vanuseline jaotus; õppeaasta jooksul lahkunud õpetajate osakaal õpetajate koguarvust; naispedagoogide protsent kooliastme pedagoogide üldarvust; õpilaste ja õpetajate suhtarv, klassikomplekti keskmine täituvus; õpilasi arvuti kohta; pedagooge arvuti kohta.

Lisaks eelnevalt nimetatutele kuulub gümnaasiumi tegevusnäitajate hulka ka näiteks gümnaasiumi panus õpilaste edasijõudmisse. Antud näitajat hinnatakse matemaatikas, eesti keeles ja eesti keeles teise keelena lähtudes gümnaasiumi riigieksamite ja põhikooli lõpueksamite tulemustest.

Tegevusnäitajate eesmärgiks on anda õppeasutustele võimalus jälgida oma õppeasutuste näitajaid ajalises trendis, nt võrrelda kolme viimase aasta näitajaid, ja võrrelda teiste samaliigiliste õppeasutuste keskmiste näitajatega. Kuna õppeasutuste tegevusnäitajad on avalikud, annavad need õppeasutuse kohta infot õpilasele, lapsevanemale, õppeasutuse pidajale ja teistele huvigruppidele. Ka inspekteerimise ettevalmistamisel ja läbiviimisel kasutatakse Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHIS) avalikustatud tegevusnäitajaid.

Tegevusnäitajad annavad järelevalve läbiviijatele teavet hindamiseks õppeasutuse tegevuse tulemuslikkust.

Lisaks eelnevalt nimetatud infosüsteemile (EHIS) peetakse veel mitmeid registreid, millest haridusega on seotud:

- 1) teadus- ja arendusasutuste register <http://www.etis.ee>;
- 2) riigieksamite tulemused (ei ole avalik register, kuid kõik eksaminandid saavad selle kaudu teada oma eksamitulemused);
- 3) kutseregister; loetleb olemasolevad kutsenõukogud – <http://www.kutsekoda.ee>;
- 4) [HaridusSILM](#) on kogu haridussüsteemi puudutavat informatsiooni sisaldav andmebaas. See sisaldab erinevaid näitajaid õpilaste, õpetajate kohta, õpetajate palgaanalüüsi, hariduskulusid, teadust ja tulemusnäitajaid.

8.3. Eksamid

Inspektoritel ei ole otseseid ülesandeid seoses eksamite korraldamise ja läbiviimisega.

Alates septembrist 2015 kontrollitakse elektroonilises testimiskeskonnas läbiviitud tasemetöid elektrooniliselt. Avatud vastustega küsimuste ja ülesannete puhul, mille õigsust ei ole võimalik elektroonilises testimiskeskonnas automaatselt kontrollida, kontrollib hindamisjuhendi alusel kooli direktori poolt määratud õpetaja. Tulemuste analüüs tehakse SA-s Innove.

Põhikooli lõpus toimuvad õppe kvaliteedi hindamiseks ühtsete materjalide ja ühtlustatud hindamiskriteeriumidega lõpueksamid. Lõpueksamiteks on eesti keel, matemaatika ja üks õppeaine õpilase valikul. Gümnaasiumi lõpul sooritavad õpilased koolieksami, õpilasuurimuse või praktilise töö ja riigieksamid eesti keeles, matemaatikas ja võõrkeeles, mida koostab, korraldab ja hindab SA Innove. Võõrkeele riigieksamit asendavaid rahvusvahelisi võõrkeele eksamid korraldab ja hindab SA Innove lähtudes rahvusvaheliste testimiskeskuste poolt koostatud juhenditele.

Alates 2006. aastast on Eesti õpilased osalenud OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) algatusel läbiviidavas PISA (Programme for International Student Assessment) uuringus: 2006 (loodusteadus); 2009 (lugemine); 2012 (matemaatika); 2015 (loodusteadus).

PISA 2015 kohaselt on Eesti õpilased loodusteadustes esimesel kohal Euroopas ja kolmandal kohal maailmas, järgnedes Singapurile ja Jaapanile. Matemaatikas aga ollakse Euroopas teise kohal ning maailma arvestuses üheksandal kohal. Lugemises seisavad Eesti õpilased kolmandal kohal Euroopas ja kuuendal kohal maailmas.

Rohkem informatsiooni PISA uuringu ning Eesti osalusest uuringus: <http://www.innove.ee/pisa> & www.oecd.org/pisa/.

8.4. Kaebuste käsitlemine

Kaebusi õppeasutuste tegevuse kohta võivad esitada õpilased, õpetajad, lapsevanemad ja teised huvigrupid pidajale või Haridus- ja Teadusministeeriumisse. Esmalt püütakse probleemid lahendada nõustamise, õppeasutuselt täiendava informatsiooni küsimise ja/või dokumentatsiooni kontrolli kaudu. Kui probleemi lahendamine nõuab järelevalvet Viiakse järelevalve läbi. Teenistusliku järelevalve valdkonda (eelkõige juhtimine ja majandustegevus) kuuluvate juhtumite puhul võidakse edastada taotlus teenistusliku järelevalve läbiviimiseks munitsipaal- või riigiõppeasutuse pidajale.

8.5. Koolide finants- või personalijuhtimine

Finantsvahendite ja personalijuhtimise kasutamise üle teostatakse kontrolli teenistusliku järelevalve kaudu, mida viib läbi õppeasutuse pidaja.

8.6. Koolitus/tegevuslubade väljastamine

Ministeeriumi välishindamisosakond tegeleb koolitus/tegevuslubade menetlemisega, mis on välishindamise preventiivne vorm. Koolitus/tegevusloa saamiseks tuleb esitada ministeeriumile kooli õppekava, arengukava, kinnitus kvalifikatsiooninõuetele vastavate pedagoogide olemasolu kohta, andmed õpperuumide ja nende vastavuse kohta pääste- või terviseameti nõuetele.

9. Riskipõhine hindamine

Eraõppeasutustes on kohustus õppeasutuste finantstegevust auditeerida. Audit on asutuse tegevuse mingi aspekti kontrollimine eesmärgiga anda sellele sõltumatu ja professionaalne hinnang ning hinnangust lähtudes teha olukorra parendamise soovitusi.

Haridus- ja Teadusministeerium saab andmeid õppeasutuse tegevuse kohta jälgida Eesti Hariduse Infosüsteemi ning haridussilma kaudu ning vajadusel kavandada järelevalve läbiviimist.

Toimub üleminek riskipõhisele hindamisele, mis tähendab, et õppeasutuste tegevust inspekteeritakse ainult siis, kui tulemused on alla kehtestatud haridusstandardit, nt õpilaste õpitulemused on madalad, õpilaste väljalangevus või klassikursust kordamajääjate arv on suur, õppeasutuse tegevuse kohta on kaebusi.

10. Inspektorite aruanded

10.1. Aruandlus kooli tasandil

Järelevalve tulemused vormistatakse õiendiga. Õiendis esitatakse lühiaandmed õppeasutuse kohta, järelevalve läbiviijate ja kaasatud ekspertide nimed, järelevalve tulemused, kokkuvõtte ning tehtud ettekirjutused ja ettepanekud.

Õiendi allkirjastavad järelevalve läbiviimises osalenud ametnikud. Õiendi kinnitab haridus- ja teadusminister.

10.2. Aruandlus Haridus- ja Teadusministeeriumi tasandil

Iga kalendriaasta lõpuks koostab Haridus- ja Teadusministeerium ülevaatetrükise haridussüsteemi toimimisest, mis sisaldab ka kokkuvõtet ning analüüsi järelevalve tulemustest.

10.3. Adressaadid

Haridus- ja Teadusministeerium edastab õiendi ära kirja õppeasutusele, õppeasutuse pidajale ning riigi- ja eraõppeasutuste puhul õppeasutuse asukohajärgsele omavalitsusele.

10.4. Salajane või avalik

Järelevalve tulemused on avalikud ning õiend avalikustatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi veebilehel.

11. Struktuur, positsioon ja töötajad

11.1. Struktuur

Järelevalvet koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste õppe- ja kasvatustegevuse üle teostavad Haridus- ja Teadusministeeriumi ametnikud.

Õppeasutuste järelevalvet koordineerib koolieelsetes lasteasutustes, üldhariduskoolides, kutseõppeasutustes ja huvikoolides Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamisosakond. Osakonnas töötavad juhataja, asejuhataja, nõunik, eksperdid.

Kohalikke omavalitsusi on 79. Kohalikud omavalitsused viivad läbi teenistuslikku järelevalvet oma hallatavate õppeasutuste juhtimise ja tegevuse õiguspärasuse ja otstarbekuse üle.

11.2. Positsioon

Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamisosakonna tegevuse eesmärk on tagada ministeeriumi valitsemisalas adekvaatsete hinnangute andmine haridus- ja noorsootöö süsteemi toimimise kvaliteedile, seaduslikkusele ning otstarbekusele; hariduse ning noorsootöö kvaliteedikindlustamissüsteemi väljatöötamine, arendamine, sealhulgas järelevalvesüsteemi efektiivne toimimine ja areng.

11.3. Töötajad

Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamisosakonnas töötab 16 ametnikku. Kaheksa ametniku peamisteks ülesanneteks on korraldada järelevalve läbiviimist koolieelsetes lasteasutustes ja üldhariduskoolides ning vajadusel osaleda järelevalve läbiviimises.

12. Inspektorite töölevõtmine ja koolitamine

12.1. Üldist

Järelevalve läbiviijad on avalikud teenistujad ning nende ametikohad täidetakse avaliku konkursi korras.

12.2. Töölevõtmise tingimused

Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamisosakonna (pea)ekspert (inspektor) peab oma tegevuses lähtuma ministeeriumi tegevust reguleerivatest õigusaktidest, välishindamisosakonna põhimäärusest ning ametijuhendist. Ametijuhend kehtestab ka nõuded (pea)eksperdi haridustasemele, kogemustele, teadmistele ja oskustele ning isiksuseomadustele.

Nõuded (pea)eksperdi haridustasemele, kogemustele, teadmistele ja oskustele ning isiksuseomadustele

- magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon;
- soovitatav eri- ja ametialane koolitus viimase aasta jooksul teenistuses vajalike teadmiste ja oskuste täiendamiseks;
- vastavus ministri poolt õppeasutuste järelevalve läbiviijatele kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele;
- töökogemus 6 kuud riigiasutuse või omavalitsuse vanemametniku kohal või töö ametikoha valdkonnas vähemalt 2 aastat;
- hea meeskonnatöö- ja suhtlemisoskus;
- haridussüsteemi hea tundmine, vajaliku ametialase informatsiooni leidmise ja kasutamise oskus;
- põhjalikud teadmised järelevalve põhimõtetest ja korraldusest, oma valdkonna põhjalik tundmine (seadusandlus, selle rakendamine);
- eesti keele oskus kõrgetasemel, ühe võõrkeele oskus kesktasemel ametialase sõnavara valdamisega;
- arvutikasutamise oskus ametikohal vajaminevate programmide ulatuses;
- riigi põhikorra, kodanike õiguste ja vabaduste, avaliku halduse organisatsiooni ja avalikku teenistust reguleerivate õigusaktide soovitatav tundmine;

- kohusetunne, vastutus- ja otsustusvõime, tagajärgede ettenägemisvõime, usaldusväärsus, korrektsus, täpsus;
 - algatusvõime ja loovus uute lahenduste väljatöötamiseks ning elluviimiseks;
 - analüüsi ja sünteesivõime;
 - stressitaluvus;
 - lojaalsus ja orienteeritus riigi huvidele;
 - esinduslikkus ja hea stiili- ja situatsioonitunnetus, empaatiavõime.
- Nõuded ametikohale sõltuvad sellest, millised on töötaja tööülesanded.

12.3. Koolitus

Uut ametnikku juhendavad töökohal kogenumad kolleegid.

12.4. Täiendusõpe

Igal aastal viiakse ministeeriumis ametnikega läbi arenguestlus, mis sisaldab töötulemuste ning läbitud koolituste analüüsi. Tulemustest lähtudes püstitatakse eesmärgid järgmiseks perioodiks, hinnatakse ka koolitusvajadust. Töötajatel on võimalik osaleda täienduskoolitustel, mida finantseerib ministeerium.

13. Inspektorite hindamine

13.1. Sisemine

Järelevalvet viiakse läbi väljatöötatud plaani alusel ja selle täitmist jälgitakse ning analüüsitakse. Iga ametniku töötulemusi hindab osakonnajuhataja või asejuhataja arenguestlusel.

13.2. Väline

Haridus- ja Teadusministeerium on viinud inspekteeritud koolides läbi küsitlusi, et saada tagasisidet inspekteerimise tulemuslikkuse kohta. Järelevalve korraldust võivad hinnata ka Riigikontroll, Õiguskantsler või audiitor.

13.3. Tagajärjed

Tagasiside on vajalik süsteemi korrastamiseks ja igale ametnikule enesearenduseks. Tulemustest lähtudes vaadatakse üle väljakujunenud tavad ning protseduurid ja vajadusel tehakse töökorralduses muudatusi.

14. Arendustegevused, väljavaated

2014. aastal kinnitas minister välishindamiskontseptsiooni aastani 2020. Eesti elukestva õppe strateegia 2020 näeb ette hindamis põhimõtete muutmist. Kontseptsioon hõlmab õpitulemuste hindamist ja sisehindamise, nõustamise ning järelevalve korraldust.

Suund on järelevalvet läbi viia ainult nendes õppeasutustes, kus on probleeme – kaebused, õpilaste madalad õpitulemused vmt, st üleminekut riskipõhisele hindamisele.

2017. aasta 1. septembrist on muudetud järelevalve korraldust. Järelevalvet viib läbi ainult Haridus- ja Teadusministeerium, enne viisid läbi ka maavalitsuste inspektorid.

Muutus järelevalve eesmärk. Eesmärk on tagada põhi- ja üldkeskhariduse kättesaadavus ja neile võrdsetel alustel juurdepääsetavus, õppe ja kasvatus korraldamine ning selle

kvaliteet ja tulemuslikkus. Järelevalve läbiviimisel kontrollitakse õppeasutuste ja nende pidajate tegevuse õiguspärasust.

Inspektorid asuvad neljas piirkonnas. Nende põhiülesandeks jääb õppeasutuste ja nende pidajate, aga ka lastevanemate ja kogukonna nõustamine, päringutele vastamine, koostöövõrgustike loomine ja infovahetuse korraldamine ministeeriumi, pidajate, õppeasutuste vahel. Järelevalvet viivad eksperdid üle Eesti. Viiakse läbi kooolitus/tegevuslubadega seotud järelevalvet ning järelevalvet üksikküsimustes, vajadusel temaatilist järelevalvet.

15. Informatsioon: veebileht, kontakt, lingid

Haridus- ja Teadusministeeriumi veebileht, <http://www.hm.ee>

Kontaktisik

Hille Voolaid

välishindamisosakonna asejuhataja

Munga 18, 50088 Tartu, Eesti

Telefon +372 735 0109

+372 518 9953

Faks +372 735 0250

Hille.Voolaid@hm.ee

16. Viited

- Haridus- ja Teadusministeerium <http://www.hm.ee/>
- <http://www.haridussilm.ee/>
- <http://www.ehis.ee/>
- SA Innove, www.innove.ee
- Eurydice, Eurybase – haridussüsteemid Euroopas
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#estonia

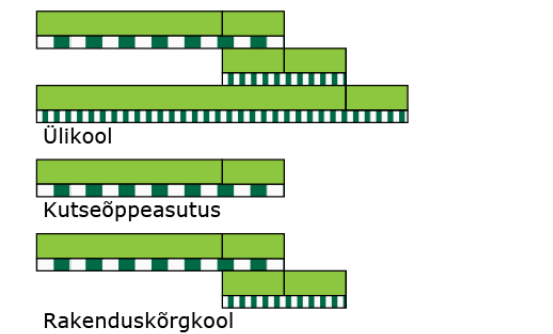
Age of students

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

Programme duration (years)

0 1 2 3 4 5 6 7 8

- Early childhood education and care (for which the Ministry of Education is not responsible)
- Early childhood education and care (for which the Ministry of Education is responsible)
- Primary education
- Single structure
- Secondary general education
- Secondary vocational education
- Post-secondary non-tertiary education
- Tertiary education (full-time)

Allocation to the ISCED levels:

 ISCED 0
 ISCED 1
 ISCED 2
 ISCED 3
 ISCED 4
 ISCED 5
 ISCED 6
 ISCED 7

- Compulsory full-time education
- Compulsory part-time education
- Additional year
- >> Study abroad
- /n/ Combined school and workplace courses
- n/- Compulsory work experience + its duration
- | Years Programme being phased out during (year)

